Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 2ας Ιουνίου 2022*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 87/357/ΕΟΚ – Άρθρο 1, παράγραφος 2 – Πεδίο εφαρμογής – Μη βρώσιμα προϊόντα τα οποία είναι δυνατό να εκληφθούν ως τρόφιμα – Έννοια – Κίνδυνος ασφυξίας, δηλητηρίασης, διάτρησης ή απόφραξης του πεπτικού σωλήνα – Τεκμήριο επικινδυνότητας – Δεν υφίσταται – Απόδειξη»

Στην υπόθεση C-122/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Λιθουανίας) με απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Φεβρουαρίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

Get Fresh Cosmetics Limited

κατά

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba

παρισταμένου του:

V. U.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο τμήματος, J. Passer, F. Biltgen, N. Wahl (εισηγητή) και M. L. Arastey Sahún, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Get Fresh Cosmetics Limited, εκπροσωπούμενη από τον M. Inta, advokatas,

* Γλώσσα διαδικασίας: η λιθουανική.

– η Λιθουανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον K. Dieninis και την V. Kazlauskaitė-Švenčionienė,

– η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Β. Καρρά και Ο. Πατσοπούλου,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις G. Goddin, E. Sanfrutos Cano και A. Steiblytė,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1 της οδηγίας 87/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 1987, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν τα προϊόντα που, επειδή δεν εμφανίζονται υπό την πραγματική τους μορφή, θέτουν σε κίνδυνο την υγεία ή την ασφάλεια των καταναλωτών (ΕΕ 1987, L 192, σ. 49).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Get Fresh Cosmetics Limited και της Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (εθνικής υπηρεσίας για την προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών, Λιθουανία, στο εξής: υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών) σχετικά με επιβληθείσα στην Get Fresh Cosmetics απαγόρευση να διαθέτει στην αγορά ορισμένα καλλυντικά προϊόντα.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 87/357

3 Οι επτά πρώτες αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας 87/357 έχουν ως εξής:

«[εκτιμώντας] ότι σε πολλά κράτη μέλη υφίστανται νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις που αφορούν ορισμένα προϊόντα τα οποία, επειδή δεν εμφανίζονται υπό την πραγματική τους μορφή, θέτουν σε κίνδυνο την υγεία ή την ασφάλεια των καταναλωτών· ότι οι διατάξεις αυτές παρουσιάζουν ωστόσο διαφορές ως προς το περιεχόμενο, την έκταση και το πεδίο εφαρμογής τους· ότι οι διατάξεις αυτές αφορούν, ιδίως σε ορισμένα κράτη μέλη, το σύνολο των προϊόντων που έχουν όψη τροφίμων χωρίς να είναι τρόφιμα, ενώ σε άλλα κράτη μέλη αφορούν ειδικά προϊόντα που είναι δυνατόν να [εκ]ληφθούν σαν τρόφιμα και ειδικότερα σαν ζαχαρωτά·

ότι η κατάσταση αυτή γεννά σοβαρά εμπόδια για την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και άνισες συνθήκες ανταγωνισμού στο εσωτερικό της Κοινότητας χωρίς ωστόσο να διασφαλίζει αποτελεσματική προστασία των καταναλωτών και ιδίως των παιδιών·

ότι τα εμπόδια αυτά στην εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της κοινής αγοράς πρέπει να εξαλειφθούν και ότι πρέπει να επιτευχθεί επαρκής προστασία του καταναλωτή σύμφωνα με τα ψηφίσματα του Συμβουλίου της 14ης Απριλίου 1975 και της 19ης Μαΐου 1981 σχετικά με το προκαταρκτικό πρόγραμμα [ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 92] και το δεύτερο πρόγραμμα [ΕΕ 1981, C 133, σ. 1] της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας για μια πολιτική προστασίας και ενημέρωσης των καταναλωτών, καθώς και σύμφωνα με το ψήφισμα του Συμβουλίου της 23ης Ιουνίου 1986 για τη νέα ώθηση που πρέπει να δοθεί στην πολιτική προστασίας των καταναλωτών [ΕΕ 1986, C 167, σ. 1]·

ότι είναι σκόπιμο η υγεία και η ασφάλεια των καταναλωτών να αποτελέσουν αντικείμενο ισοδύναμης προστασίας στα διάφορα κράτη μέλη·

ότι για το σκοπό αυτό είναι αναγκαίο να απαγορευθεί η διάθεση στο εμπόριο, η εισαγωγή και είτε η κατασκευή, είτε η εξαγωγή προϊόντων τα οποία, λόγω του ότι μπορούν να εκληφθούν ως τρόφιμα, θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια και την υγεία των καταναλωτών·

ότι πρέπει να προβλεφθούν έλεγχοι που θα διενεργούνται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών·

ότι, σύμφωνα με τις αρχές που αναγράφονται στα ψηφίσματα του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των καταναλωτών, τα επικίνδυνα προϊόντα πρέπει να αποσύρονται από την αγορά».

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στα καθοριζόμενα στην παράγραφο 2 προϊόντα τα οποία, επειδή δεν εμφανίζονται υπό την πραγματική τους μορφή, θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την υγεία των καταναλωτών.

2. Τα προϊόντα για τα οποία γίνεται λόγος στην παράγραφο 1 είναι εκείνα που, παρά το γεγονός ότι δεν είναι τρόφιμα, έχουν σχήμα, οσμή, χρώμα, όψη, συσκευασία, σήμανση, όγκο ή μέγεθος τέτοιου είδους ώστε ενδέχεται ευλόγως οι καταναλωτές και ιδίως τα παιδιά να τα εκλάβουν ως τρόφιμα και ως εκ τούτου να τα βάλουν στο στόμα, να τα γλείψουν ή να τα καταπιούν, πράγμα που ενδεχομένως συνεπάγεται κινδύνους όπως ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα.»

5 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να απαγορεύσουν την εμπορία, την εισαγωγή και είτε την κατασκευή είτε την εξαγωγή των προϊόντων τα οποία αφορά η παρούσα οδηγία.»

6 Το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ιδίως για τη διεξαγωγή ελέγχων στα ήδη κυκλοφορούντα προϊόντα, προκειμένου να εξακριβώσουν ότι τα προϊόντα που αναφέρονται στην παρούσα οδηγία δεν διατίθενται στην αγορά και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζουν ότι οι αρμόδιες αρχές τους αποσύρουν ή φροντίζουν να αποσυρθεί από την αγορά κάθε προϊόν το οποίο εμπίπτει στην παρούσα οδηγία και ενδεχομένως βρίσκεται σε κυκλοφορία.»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1223/2009

7 Οι αιτιολογικές σκέψεις 9 και 10 του κανονισμού (ΕΚ) 1223/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, για τα καλλυντικά προϊόντα (ΕΕ 2009, L 342, σ. 59), διαλαμβάνουν τα ακόλουθα:

«(9) Τα καλλυντικά προϊόντα θα πρέπει να είναι ασφαλή υπό κανονικές ή εύλογα αναμενόμενες συνθήκες χρήσης. Ειδικότερα, κανένας κίνδυνος για την ανθρώπινη υγεία δεν θα πρέπει να δικαιολογείται μέσω της λογικής κινδύνου-οφέλους.

10) Η παρουσίαση ενός καλλυντικού προϊόντος και ιδίως η μορφή, η οσμή, το χρώμα, η εμφάνιση, η συσκευασία, η σήμανση, ο όγκος ή οι διαστάσεις του δεν θα πρέπει να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών λόγω σύγχυσης με είδη διατροφής, σύμφωνα με την [οδηγία 87/357].»

8 Το άρθρο 3, στοιχείο α′, του κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ασφάλεια», ορίζει τα εξής:

«Τα καλλυντικά προϊόντα που διατίθενται στην αγορά πρέπει να είναι ασφαλή για την ανθρώπινη υγεία όταν γίνεται χρήση τους υπό κανονικές ή εύλογα αναμενόμενες συνθήκες χρήσης, λαμβανομένων, ιδίως, υπόψη των εξής:

α) της παρουσίασης, συμπεριλαμβανομένης της συμμόρφωσης προς την [οδηγία 87/357]·

[…]».

Το λιθουανικό δίκαιο

9 Το άρθρο 6 του Lietuvos Respublikos maisto įstatymas (νόμου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας περί τροφίμων) ρυθμίζει τους περιορισμούς σχετικά με τη διάθεση στην αγορά τροφίμων και άλλων προϊόντων που ομοιάζουν με τρόφιμα. Η παράγραφος 2 της διάταξης αυτής απαγορεύει τη διάθεση στην αγορά των προϊόντων των οποίων το σχήμα, η οσμή, το χρώμα, η όψη, η σήμανση, η συσκευασία, οι διαστάσεις ή οποιοδήποτε άλλο γνώρισμα παραπέμπει σε τρόφιμο σε βαθμό τέτοιον ώστε να υπάρχει το ενδεχόμενο οι καταναλωτές, και ιδίως τα παιδιά, να καταναλώσουν εκ παραδρομής τα προϊόντα αυτά σαν τρόφιμα, ενώ μια τέτοια κατανάλωση μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την υγεία ή τη ζωή τους.

10 Το άρθρο 9 του Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymas (νόμου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας περί ασφάλειας των προϊόντων, στο εξής: νόμος περί ασφάλειας των προϊόντων) ορίζει τα ακόλουθα:

«Ο πωλητής υποχρεούται:

να διαθέτει στην αγορά μόνον ασφαλή προϊόντα.

[…]»

11 Το άρθρο 3, παράγραφος 5, του νόμου περί ασφάλειας των προϊόντων προβλέπει τα εξής:

«Ως “ασφαλή προϊόντα” νοούνται τα προϊόντα τα οποία, υπό τις συνήθεις συνθήκες χρήσεως όπως τις έχει ορίσει ο κατασκευαστής ή υπό ευλόγως προβλέψιμες συνθήκες χρήσεως – περιλαμβανομένης της μακροχρόνιας διάρκειας της χρήσεως–, δεν αποτελούν κίνδυνο για τη ζωή και την υγεία των καταναλωτών ή αποτελούν κίνδυνο ο οποίος θεωρείται κατά τον νόμο αποδεκτός στο πλαίσιο του υψηλού βαθμού προστασίας των καταναλωτών, λαμβανομένων υπόψη:

1) των χαρακτηριστικών των προϊόντων, και ιδίως της συνθέσεως, της συσκευασίας, των λεπτομερειών συναρμολογήσεως, χρήσεως και συντηρήσεώς τους·

2) της επιδράσεως που έχουν σε άλλα προϊόντα, όταν ευλόγως αναμένεται ότι θα χρησιμοποιηθούν μαζί με άλλα προϊόντα·

3) του τρόπου παρουσιάσεως των προϊόντων στον καταναλωτή, των ενδείξεων επί των προϊόντων ή επί της συσκευασίας, των οδηγιών χρήσεως και διαθέσεως μετά τη χρήση, καθώς και κάθε άλλης ενδείξεως ή πληροφορίας που παρέχει ο κατασκευαστής·

4) της κατηγορίας των καταναλωτών που βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο όταν χρησιμοποιούν τα προϊόντα, και ιδίως των παιδιών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

12 Η Get Fresh Cosmetics είναι εταιρία αγγλικού δικαίου η οποία κατασκευάζει καλλυντικά προϊόντα όπως βόμβες μπανιέρας. Τα εν λόγω προϊόντα διανέμονται στη Λιθουανία, μεταξύ άλλων, μέσω ιστοτόπου.

13 Με έγγραφο της 2ας Μαΐου 2018, η υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών απευθύνθηκε στον διανομέα των προϊόντων της Get Fresh Cosmetics στη Λιθουανία, επισημαίνοντας ότι επρόκειτο να προβεί σε έλεγχο των καλλυντικών προϊόντων που πωλούνταν στον οικείο ιστότοπο. Κάλεσε δε τον εν λόγω διανομέα να της παράσχει, ως προς ορισμένα καλλυντικά προϊόντα τυχαία επιλεγμένα –ήτοι βόμβες μπανιέρας διαφόρων ειδών (στο εξής: επίμαχα προϊόντα)–, το όνομα και τη διεύθυνση του κατασκευαστή, τις ετικέτες στη γλώσσα του πρωτοτύπου και στη λιθουανική γλώσσα, άλλα στοιχεία ταυτοποιήσεως, τη Διεθνή Ονοματολογία Συστατικών Καλλυντικών (INCI) (International Nomenclature of Cosmetic Ingredients), καθώς και άλλες πληροφορίες οι οποίες απαιτούνταν για τον έλεγχο.

14 Με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 3ης Μαΐου 2018, ο διανομέας εξέθεσε στην υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών ότι, κατόπιν ενημερώσεώς του περί της ομοιότητας των επίμαχων προϊόντων με τρόφιμα, τα είχε αποσύρει από τον οικείο ιστότοπο προ πλειόνων εβδομάδων. Επισήμανε επίσης ότι στη διαδικτυακή πύλη για την κοινοποίηση πληροφοριών σχετικά με τα καλλυντικά προϊόντα (Cosmetic product notification portal) υπήρχε αναφορά σε όλα τα προϊόντα, ότι τα προϊόντα αυτά ήταν καταχωρισμένα εντός της Ένωσης και ότι έφεραν σήμανση που ανέφερε ότι δεν έπρεπε να μπουν στο στόμα ή να καταποθούν. Τέλος, παρέσχε στην υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών τα ζητηθέντα έγγραφα.

15 Κατόπιν του ελέγχου περί συμμορφώσεως των επίμαχων προϊόντων προς τις απαιτήσεις του κανονισμού 1223/2009 καθώς και του νόμου περί ασφάλειας των προϊόντων και βάσει της έκθεσης ελέγχου, η υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών εξέδωσε, στις 29 Αυγούστου 2018, αποφάσεις με τις οποίες έκρινε ότι τα επίμαχα προϊόντα δεν πληρούσαν τις απαιτήσεις του άρθρου 3, στοιχείο α′, και του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 1223/2009, με την αιτιολογία ότι τα εν λόγω προϊόντα παρίσταναν, βάσει της όψης, της οσμής, του σχήματος και του μεγέθους τους, τρόφιμα και ότι, μη εμφανιζόμενα υπό την πραγματική τους μορφή, έθεταν σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την υγεία των καταναλωτών, ιδίως δε των παιδιών και των ηλικιωμένων. Με τις προαναφερθείσες αποφάσεις, η υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών, αφενός, απαγόρευσε τη διάθεση στην αγορά των επίμαχων προϊόντων και, αφετέρου, υποχρέωσε τον οικείο διανομέα να τα αποσύρει από την αγορά, να προειδοποιήσει τους καταναλωτές για τον κίνδυνο που ενέχουν τα εν λόγω προϊόντα, να πληροφορήσει τους καταναλωτές για τη δυνατότητα επιστροφής τους στον πωλητή και να παράσχει πληροφορίες σχετικά με την ακολουθητέα διαδικασία.

16 Το Vilniaus apygardos administracinis teismas (περιφερειακό διοικητικό πρωτοδικείο του Βίλνιους, Λιθουανία) έκανε εν μέρει δεκτή την προσφυγή της Get Fresh Cosmetics ακυρώνοντας τις ως άνω αποφάσεις και υποχρεώνοντας την υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών να επανεξετάσει το ζήτημα της συμμόρφωσης των επίμαχων προϊόντων προς την απαίτηση του άρθρου 3, στοιχείο α′, του κανονισμού 1223/2009.

17 Επιληφθέν εφέσεως ασκηθείσας από την εν λόγω υπηρεσία, το αιτούν δικαστήριο εξαφάνισε την εκκαλουμένη και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Vilniaus apygardos administracinis teismas (περιφερειακού διοικητικού πρωτοδικείου του Βίλνιους). Το δικαστήριο αυτό απέρριψε την προσφυγή της Get Fresh Cosmetics η οποία άσκησε έφεση κατά της εκδοθείσας αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, ότι το Vilniaus apygardos administracinis teismas (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο του Βίλνιους) υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κατά την ερμηνεία του άρθρου 1 της οδηγίας 87/357.

18 Η Get Fresh Cosmetics υποστηρίζει ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/357 απαιτεί να αποδειχθεί ότι τα επίμαχα προϊόντα είναι μη βρώσιμα προϊόντα τα οποία έχουν σχήμα, οσμή, χρώμα, όψη, συσκευασία, σήμανση, όγκο ή μέγεθος τέτοιου είδους ώστε είναι ευλόγως αναμενόμενο οι καταναλωτές και ιδίως τα παιδιά να τα εκλάβουν ως τρόφιμα και ως εκ τούτου να τα βάλουν στο στόμα, να τα γλείψουν ή να τα καταπιούν, ενώ η ενέργεια αυτή μπορεί να συνεπάγεται κινδύνους όπως ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα.

19 Στο πλαίσιο αυτό, η Get Fresh Cosmetics ισχυρίζεται ότι η υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών έπρεπε να αποδείξει, πέραν του κινδύνου συγχύσεως των επίμαχων προϊόντων με τρόφιμα, και την επικινδυνότητα που ενέχει μια τέτοια σύγχυση. Εκτιμά ότι, προς τούτο, η υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών όφειλε να προβεί σε ελέγχους και δοκιμές εντός εργαστηρίου προκειμένου να προσδιοριστεί αν τα επίμαχα προϊόντα μπορούν να σπάσουν σε περισσότερα κομμάτια και αν συνεπάγονται κίνδυνο δηλητηριάσεως στην περίπτωση που κάποιος τα βάλει στο στόμα, τα γλείψει ή τα καταπιεί.

20 Η υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών υποστηρίζει, από πλευράς της, ότι, εφόσον τα καλλυντικά δεν προορίζονται προς βρώση, η ύπαρξη ομοιότητας μεταξύ ενός τέτοιου μη βρώσιμου προϊόντος και ενός τροφίμου, από την οποία προκύπτει ότι είναι ευλόγως αναμενόμενο να βάλει κάποιος το καλλυντικό στο στόμα, αρκεί ώστε να θεωρηθεί ότι το προϊόν συνεπάγεται κινδύνους για την υγεία των καταναλωτών.

21 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι από την ερμηνεία του κανονισμού 1223/2009 και της οδηγίας 87/357, υπό το πρίσμα των προπαρασκευαστικών εργασιών που προηγήθηκαν της έκδοσής τους, προκύπτει ότι η ομοιότητα μεταξύ ενός καλλυντικού και ενός τροφίμου είναι παράγων που δημιουργεί ipso facto κίνδυνο, τουλάχιστον δυνητικό, για την υγεία ή την ασφάλεια των καταναλωτών, ιδίως των παιδιών.

22 Συναφώς, το δικαστήριο αυτό επισημαίνει ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/357 καθορίζει το πεδίο εφαρμογής της κατά τρόπον ώστε η συγκεκριμένη οδηγία να έχει εφαρμογή και στους δυνητικούς κινδύνους. Συνακόλουθα δε, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς την ανάγκη να αποδειχθεί ότι τα προϊόντα τα οποία αφορά η εν λόγω διάταξη ενέχουν πράγματι κίνδυνο. Εντούτοις, στην περίπτωση που η προαναφερθείσα διάταξη ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαιτεί να βεβαιώνεται με αντικειμενικά και τεκμηριωμένα στοιχεία ότι συντρέχει κίνδυνος για την υγεία ή την ασφάλεια, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί ποιος φέρει το σχετικό βάρος αποδείξεως.

23 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, βάσει του κανονισμού 1223/2009, το υπεύθυνο πρόσωπο υποχρεούται να εξασφαλίσει ότι τα καλλυντικά συμμορφώνονται προς τις απαιτήσεις της οδηγίας 87/357, πριν ακόμη αυτά διατεθούν στην αγορά, και υποχρεούται, μεταξύ άλλων, να διαθέτει στοιχεία που να αποδεικνύουν τη συμμόρφωση αυτή.

24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Λιθουανίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 1, παράγραφος 2, της [οδηγίας 87/357] την έννοια ότι τα προϊόντα για τα οποία γίνεται λόγος στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού είναι εκείνα που, παρά το γεγονός ότι δεν είναι τρόφιμα, έχουν σχήμα, οσμή, χρώμα, όψη, συσκευασία, σήμανση, όγκο ή μέγεθος τέτοιου είδους ώστε ενδέχεται ευλόγως οι καταναλωτές και ιδίως τα παιδιά να τα εκλάβουν ως τρόφιμα και ως εκ τούτου να τα βάλουν στο στόμα, να τα γλείψουν ή να τα καταπιούν, πράγμα που ενδεχομένως συνεπάγεται κινδύνους, καθόσον αποδεικνύεται από αντικειμενικά και τεκμηριωμένα στοιχεία ότι μια τέτοια ενέργεια μπορεί να προκαλέσει, για παράδειγμα, ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, είναι η αρμόδια εποπτική αρχή του κράτους μέλους αυτή που φέρει το σχετικό βάρος αποδείξεως;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

25 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/357 έχει την έννοια ότι πρέπει να αποδεικνύεται με αντικειμενικά και τεκμηριωμένα στοιχεία ότι συνεπάγεται ενδεχομένως κινδύνους όπως ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα το να βάλει κάποιος στο στόμα, να γλείψει ή να καταπιεί προϊόντα τα οποία, παρά το γεγονός ότι δεν είναι τρόφιμα, έχουν σχήμα, οσμή, χρώμα, όψη, συσκευασία, σήμανση, όγκο ή μέγεθος τέτοιου είδους ώστε είναι ευλόγως αναμενόμενο οι καταναλωτές, και ιδίως τα παιδιά, να τα εκλάβουν ως τρόφιμα και, ως εκ τούτου, να τα βάλουν στο στόμα, να τα γλείψουν ή να τα καταπιούν.

26 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, ειδικότερα, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/357 έχει καθιερώσει τεκμήριο επικινδυνότητας των προϊόντων που ομοιάζουν με τρόφιμα ή αν η επικινδυνότητα των προϊόντων αυτών πρέπει να αποδεικνύεται βάσει αντικειμενικών και τεκμηριωμένων στοιχείων.

27 Συναφώς, διαπιστώνεται, κατά πρώτον, ότι, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 87/357, η οδηγία έχει εφαρμογή στα προϊόντα που δεν εμφανίζονται υπό την πραγματική τους μορφή και θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την υγεία των καταναλωτών.

28 Επίσης, επισημαίνεται ότι, κατά την παράγραφο 2 της διάταξης, τα προϊόντα τα οποία δεν εμφανίζονται υπό την πραγματική τους μορφή και θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την υγεία των καταναλωτών είναι εκείνα που, παρά το γεγονός ότι δεν είναι τρόφιμα, έχουν σχήμα, οσμή, χρώμα, όψη, συσκευασία, σήμανση, όγκο ή μέγεθος τέτοιου είδους ώστε ενδέχεται ευλόγως οι καταναλωτές και ιδίως τα παιδιά να τα εκλάβουν ως τρόφιμα και ως εκ τούτου να τα βάλουν στο στόμα, να τα γλείψουν ή να τα καταπιούν, πράγμα που ενδεχομένως συνεπάγεται κινδύνους όπως ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα.

29 Εντούτοις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ουδόλως προκύπτει από το γράμμα τους ότι οι διατάξεις αυτές καθιερώνουν τεκμήριο επικινδυνότητας των προϊόντων τα οποία δεν εμφανίζονται υπό την πραγματική τους μορφή ή ότι καθιερώνουν υποχρέωση των αρμόδιων εθνικών αρχών να αποδείξουν με αντικειμενικά και τεκμηριωμένα στοιχεία ότι το να βάλει κάποιος στο στόμα τέτοια προϊόντα, να τα γλείψει ή να τα καταπιεί συνεπάγεται ενδεχομένως κινδύνους όπως ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα.

30 Ειδικότερα, το άρθρο 1 της οδηγίας 87/357 δεν καθιερώνει άμεση σχέση αιτίου-αιτιατού μεταξύ του γεγονότος ότι ένα προϊόν δεν εμφανίζεται υπό την πραγματική του μορφή και του γεγονότος ότι θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την υγεία των καταναλωτών, αλλά προβλέπει απλώς ότι ένα προϊόν εμπίπτει στην απαγόρευση εμπορίας, εισαγωγής, κατασκευής ή εξαγωγής την οποία θεσπίζει η οδηγία 87/357 εφόσον πληρούνται τέσσερις σωρευτικές προϋποθέσεις.

31 Πρώτον, πρέπει να πρόκειται για μη βρώσιμο προϊόν το οποίο έχει το σχήμα, την οσμή, το χρώμα, την όψη, τη συσκευασία, τη σήμανση, τον όγκο ή το μέγεθος ενός τροφίμου.

32 Δεύτερον, τα χαρακτηριστικά που μνημονεύονται στην προηγούμενη σκέψη πρέπει να είναι τέτοια ώστε να είναι ευλόγως αναμενόμενο οι καταναλωτές, και ιδίως τα παιδιά, να εκλάβουν το προϊόν ως τρόφιμο.

33 Τρίτον, πρέπει να είναι ευλόγως αναμενόμενο ότι, ως εκ τούτου, οι καταναλωτές θα βάλουν το προϊόν στο στόμα, θα το γλείψουν ή θα το καταπιούν.

34 Τέταρτον, το να βάλει κάποιος το προϊόν στο στόμα, να το γλείψει ή να το καταπιεί συνεπάγεται ενδεχομένως κινδύνους όπως ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα.

35 Κατά δεύτερον, διαπιστώνεται ότι η οδηγία 87/357 δεν περιλαμβάνει διάταξη θεσπίζουσα τεκμήριο επικινδυνότητας των προϊόντων τα οποία δεν εμφανίζονται υπό την πραγματική τους μορφή ούτε, ειδικότερα, τεκμήριο ότι το να βάλει κάποιος στο στόμα τέτοια προϊόντα, να τα γλείψει ή να τα καταπιεί συνεπάγεται τους εν λόγω κινδύνους αλλά, αντιθέτως, διαπιστώνεται ότι ο νομοθέτης της Ένωσης απαιτεί, βάσει της τελευταίας προϋποθέσεως, να γίνεται κατά περίπτωση εκτίμηση τέτοιων κινδύνων.

36 Επιπλέον, η ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/357 υπό την έννοια ότι καθιερώνει τέτοιο τεκμήριο θα ισοδυναμούσε με de facto απαγόρευση της διάθεσης στο εμπόριο τέτοιων προϊόντων.

37 Πλην όμως, η οδηγία 87/357 δεν έχει ως σκοπό να απαγορεύσει, κατ' αρχήν, τη διάθεση στο εμπόριο όλων των μη βρώσιμων προϊόντων που μπορούν να εκληφθούν ως τρόφιμα.

38 Ειδικότερα, από τη δεύτερη έως και την πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι η οδηγία θεσπίστηκε προκειμένου να εξαλείψει τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία τα οποία εγείρουν εθνικές διατάξεις που αφορούν ορισμένα προϊόντα τα οποία, μη εμφανιζόμενα υπό την πραγματική τους μορφή, θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την υγεία των καταναλωτών και συγχρόνως να διασφαλίσει την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών και να εγγυηθεί ότι η υγεία και η ασφάλεια των καταναλωτών θα αποτελέσουν αντικείμενο ισοδύναμης προστασίας στα διάφορα κράτη μέλη.

39 Κατά τρίτον, από το άρθρο 1 της οδηγίας 87/357 και, ιδίως, από τις τέσσερις προϋποθέσεις που υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 31 έως 34 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι, όπως υποστήριξε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οδηγία έχει εφαρμογή σε απροσδιόριστο αριθμό προϊόντων τα οποία φέρουν ορισμένα γνωρίσματα και για τα οποία πρέπει να καθορίζεται, κατά περίπτωση και σε συνάρτηση με κάθε κράτος μέλος, αν συνεπάγονται ενδεχομένως τους κινδύνους για τους οποίους κάνει λόγο η συγκεκριμένη οδηγία.

40 Επομένως, η οδηγία 87/357 προϋποθέτει ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές εκτιμούν, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, αν πληρούνται οι προϋποθέσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 1 της οδηγίας και τεκμηριώνουν την έκδοση αποφάσεως περί απαγορεύσεως προϊόντος βάσει του άρθρου 2 της οδηγίας, προκειμένου η εν λόγω απόφαση να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο διοικητικού ή δικαστικού ελέγχου.

41 Προς τούτο, οι αρχές οφείλουν να εκτιμούν, στην περίπτωση που το επίμαχο προϊόν έχει τη μορφή ή την οσμή ενός τροφίμου, όχι μόνον την πιθανότητα συγχύσεώς του με τρόφιμο και, ως εκ τούτου, την πιθανότητα να το βάλει κάποιος στο στόμα, να το γλείψει ή να το καταπιεί, αλλά και τους κινδύνους μιας τέτοιας ενέργειας.

42 Η εκτίμηση αυτή πρέπει, αφενός, να στηρίζεται στα αντικειμενικά χαρακτηριστικά των οικείων προϊόντων. Επομένως, ένα προϊόν που έχει μόνον κατά προσέγγιση τη μορφή ή την οσμή τροφίμου δεν θα εκληφθεί πιθανώς ως τρόφιμο. Χαρακτηριστικά τέτοιου είδους, ιδίως δε τα υλικά και η σύνθεση ενός προϊόντος που δεν είναι τρόφιμο, η γνωστοποίηση των οποίων εναπόκειται, ενδεχομένως, σε εκείνον που εμπορεύεται το εν λόγω προϊόν, οφείλουν επίσης να χρησιμοποιούνται προκειμένου να προσδιοριστεί αν το να βάλει κάποιος στο στόμα, να γλείψει ή να καταπιεί ένα τέτοιο προϊόν συνεπάγεται ενδεχομένως κινδύνους όπως ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα.

43 Κατά την εν λόγω εκτίμηση πρέπει, αφετέρου, να συνεκτιμάται η τυχόν ευάλωτη θέση ορισμένων κατηγοριών προσώπων και καταναλωτών που ενδέχεται να έλθουν σε επαφή με τα προϊόντα που μπορούν να εκληφθούν ως τρόφιμα, μεταξύ των οποίων καταλέγονται ιδίως τα παιδιά, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/357.

44 Κατά τέταρτον, μολονότι η εκτίμηση αυτή πρέπει να αφορά τις τέσσερις προϋποθέσεις τις οποίες θέτει το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/357, ούτε η διάταξη αυτή ούτε και καμία άλλη διάταξη της οδηγίας απαιτεί από τις αρμόδιες εθνικές αρχές να αποδείξουν με αντικειμενικά και τεκμηριωμένα στοιχεία ότι τα προϊόντα θα εκληφθούν από τους καταναλωτές ως τρόφιμα και ότι συντρέχει κίνδυνος ασφυξίας, δηλητηρίασης, διάτρησης ή απόφραξης του πεπτικού σωλήνα.

45 Ειδικότερα, από το γράμμα της εν λόγω διάταξης προκύπτει ότι αρκεί να δύναται να συνεπάγεται τέτοιους κινδύνους η ενέργεια του να βάλει κάποιος το οικείο προϊόν στο στόμα, να το γλείψει ή να το καταπιεί. Επιπλέον, τυχόν επιβολή απαίτησης βάσει της οποίας πρέπει να αποδεικνύεται η βεβαιότητα της επέλευσης των κινδύνων αυτών θα προσέκρουε στην επιταγή προστασίας των προσώπων και των καταναλωτών την οποία επιδιώκει η οδηγία 87/357 και δεν θα διασφάλιζε τη δίκαιη εξισορρόπηση μεταξύ της επιταγής αυτής και της επιταγής της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων, σκοπό τον οποίο επιδιώκει η οδηγία, όπως προκύπτει από τη δεύτερη έως και την πέμπτη αιτιολογική της σκέψη.

46 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/357 έχει την έννοια ότι δεν είναι αναγκαίο να αποδεικνύεται με αντικειμενικά και τεκμηριωμένα στοιχεία ότι συνεπάγεται ενδεχομένως κινδύνους όπως ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα το να βάλει κάποιος στο στόμα, να γλείψει ή να καταπιεί προϊόντα τα οποία, παρά το γεγονός ότι δεν είναι τρόφιμα, έχουν σχήμα, οσμή, χρώμα, όψη, συσκευασία, σήμανση, όγκο ή μέγεθος τέτοιου είδους ώστε είναι ευλόγως αναμενόμενο οι καταναλωτές, και ιδίως τα παιδιά, να τα εκλάβουν ως τρόφιμα και, ως εκ τούτου, να τα βάλουν στο στόμα, να τα γλείψουν ή να τα καταπιούν. Εντούτοις, οι αρμόδιες εθνικές αρχές υποχρεούνται να εκτιμούν κατά περίπτωση αν ένα προϊόν πληροί τις προϋποθέσεις που απαριθμούνται στην ως άνω διάταξη και να τεκμηριώνουν ότι τις πληροί.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

47 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

48 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 1987, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν τα προϊόντα που, επειδή δεν εμφανίζονται υπό την πραγματική τους μορφή, θέτουν σε κίνδυνο την υγεία ή την ασφάλεια των καταναλωτών, έχει την έννοια ότι δεν είναι αναγκαίο να αποδεικνύεται με αντικειμενικά και τεκμηριωμένα στοιχεία ότι συνεπάγεται ενδεχομένως κινδύνους όπως ασφυξία, δηλητηρίαση, διάτρηση ή απόφραξη του πεπτικού σωλήνα το να βάλει κάποιος στο στόμα, να γλείψει ή να καταπιεί προϊόντα τα οποία, παρά το γεγονός ότι δεν είναι τρόφιμα, έχουν σχήμα, οσμή, χρώμα, όψη, συσκευασία, σήμανση,

όγκο ή μέγεθος τέτοιου είδους ώστε είναι ευλόγως αναμενόμενο οι καταναλωτές, και ιδίως τα παιδιά, να τα εκλάβουν ως τρόφιμα και, ως εκ τούτου, να τα βάλουν στο στόμα, να τα γλείψουν ή να τα καταπιούν. Εντούτοις, οι αρμόδιες εθνικές αρχές υποχρεούνται να εκτιμούν κατά περίπτωση αν ένα προϊόν πληροί τις προϋποθέσεις που απαριθμούνται στην ως άνω διάταξη και να τεκμηριώνουν ότι τις πληροί.

(υπογραφές)